

Bijlage 1 | Overzicht interviewvragen

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van de gebruikte interviewvragen.

Algemene interviewvragen:

- Wat zijn de ervaringen als gemeente op het gebied bewonersparticipatie? Welke projecten?
- Welke vormen van bewonersparticipatie kennen jullie?
- Wanneer is de gemeente begonnen met het toepassen van bewonersparticipatie? Wat was de aanleiding?
- De voor- en nadelen van bewonersparticipatie voor jullie als gemeente?
- De voor- en nadelen van bewonersparticipatie voor de bewoners?
- Wordt het bedrijfsleven (buurtondernemers) ook bij projecten betrokken?

Interviewvragen met betrekking tot buurtprojecten:

- Welke buurtprojecten kennen jullie als gemeente?
- Tonen bewoners ook vaak het interactief voor projecten? Wat voor groep bewoners en in welke wijken?
- De kosten voor buurtprojecten?
- Verlenen jullie subsidie voor buurtprojecten en wat zijn de randvoorwaarden?
- Worden de doestellingen vaak behaald? Ook qua doelmatigheid (tijd en kosten)?
- De succes- en faalfactoren bij buurtinitiatieven?
- Wat zouden jullie anders doen?

Interviewvragen met betrekking tot interactieve planning:

- Welke vormen van interactieve planning kennen jullie als gemeente?
- De duur van herstructureringsprojecten in vergelijking met de traditionele methode?
- De koste van herstructureringsprojecten in vergelijking met de traditionele methode?
- De organisatiestructuur van interactieve planning (in vergelijking met de traditionele methode)?
- Worden de doestellingen vaak behaald? Ook qua doelmatigheid (tijd en kosten)?
- De succes- en faalfactoren bij buurtinitiatieven?
- Wat zouden jullie anders doen?

Interviewvragen met betrekking tot projecten:

- Om wat voor soort bewonersparticipatie gaat het hier?
- Waarom is gekozen voor deze aanpak?
- Wat is de aanleiding tot bewonersparticipatie: soorten problemen?
- Om wat voor soort buurt, wijk gaat het? Typering, klasse, ligging
- Wat zijn de specifieke omstandigheden en is er ook gekeken naar het verleden?
- Hoe is het besluitvormingsproces verlopen?
- Welke doelen zijn er vooraf gesteld – output? en welke eindresultaten zijn behaald – outcome?
- Welke conflicten hebben gespeeld en hoe zijn deze mogelijk ontstaan?
- Wat zijn de doelstellingen per participant?
- Hoe zag de projectorganisatie eruit en hoe verhouden de actoren zich tot elkaar?
- Hoe waren de bewoners georganiseerd, wat is de rol van bewoners en was er een bewonersvertegenwoordiger?

Bijlage 2 | Onderzoeksaanpak

In deze bijlage wordt de onderzoeksaanpak besproken aan de hand van een stappenplan. Een stappenplan is vaak een praktisch hulpmiddel bij het opzetten en (dan) uitvoeren van een onderzoek. Per stap wordt ingegaan op het doel, eventuele relevante tussenstappen. Het doorlopen van de stappen kan een herhalend proces zijn. In het onderstaande worden de zes verschillende stappen in dit onderzoek besproken (*zie tevens tabel 1.1*).

Stap	Onderdeel
1	Oriëntatie- en informatiefase
2	Probleem- en doelstellingsfase
3	Onderzoeksfase: theoretisch kader + succes- en faalfactoren
4	Casestudie
5	Opstellen algemene condities en aandachtspunten
6	De rapportage en follow-up

Tabel 1.1 Stappenplan onderzoek

Voorafgaande aan het onderzoek heeft een *oriëntatie- en informatiefase* plaatsgevonden. Het doel van deze fase was een eerste verkenning van het onderwerp bewonersparticipatie en om naar relevante literatuurbronnen te zoeken. In deze fase zijn tevens een aantal algemene interviews gehouden met deskundigen en betrokkenen op het gebied van bewonersparticipatie.

In de *probleem- en doelstellingsfase* is de informatie uit de oriëntatie- en informatiefase verder uitgewerkt in de een heldere en onderzoekbare probleemstelling van het onderzoek met bijbehorende doelstelling en vraagstelling. Een heldere, volledige en juiste probleemformulering en daaraan gekoppeld een goede probleemstelling is één van de meest cruciale elementen in een onderzoek. Het gehele onderzoek wordt er in feite mee gestuurd, het biedt houvast bij het verrichten van onderzoek en het onderwerp wordt verder ingeperkt. Hoofdvraag en met bijbehorende onderzoeksvragen volgen logischerwijs uit de probleemstelling en van het onderzoek. Nadat de probleem-, doel- en vraagstelling met bijbehorende onderzoeksvragen binnen het onderzoek zijn opgesteld is het Plan van Aanpak met daarin het onderzoeksopzet van het onderzoek opgesteld. Op basis hiervan is het onderzoek verder aangepakt. Het onderzoeksopzet geeft aan welke gegevens verzameld dienen te worden en hoe deze geanalyseerd moeten worden om op de onderzoeksvragen te kunnen antwoord. De gegevens waarover men kan beschikken en de beschikbare tijd zijn bepalend geweest voor het onderzoeksopzet.

Om goed onderzoek te kunnen verrichten naar algemene condities en aandachtspunten voor een doelmatige en doeltreffende toepassing van bewonersparticipatie is het van belang in de *Onderzoeksfase (theoretisch kader + succes- en faalfactoren)* van het onderzoek eerst relevante theoretische literatuur te bestuderen. Het gaat hierbij om wetenschappelijke literatuur en onderzoeksrapporten. Aan de hand van deze literatuurstudie is een theoretisch raamwerk opgezet die als onderlegger heeft gediend bij de inventarisatie van succes- en faalfactoren en de analyse van de cases waarbij relevante begrippen vanuit diverse literatuur zijn geraadpleegd worden om zodoende inzicht te krijgen in het onderwerp en achtergronden van bewonersparticipatie. Aan de hand van onderdelen van deze wetenschappelijke literatuur en onderzoeksrapporten zijn succes- en faalfactoren van bewonersparticipatie geïnventariseerd. Om bewonersparticipatie gripbaar te maken is gekeken naar buurtprojecten en interactieve planning. Van deze twee vormen zijn afzonderlijk de

succes- en faalfactoren geïnventariseerd, waarna deze zijn samengevat in algemene succes- en faalfactoren.

De vierde stap van dit onderzoek betrof de illustraties van de succes- en faalfactoren aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden. De succes- en faalfactoren die uit de literatuur en onderzoeksrapporten naar voren zijn gekomen zijn in deze fase geïllustreerd aan de hand van praktijkvoorbeelden van succes- en faalfactoren van bewonersparticipatie. Het doel van deze illustraties is om te laten zien dat de geïnventariseerde succes- en faalfactoren ook daadwerkelijk ook echt zo in de praktijk worden ervaren. Uiteraard zijn deze projecten niet meegenomen bij de inventarisatie van de algemene succes- en faalfactoren uit stap drie. De projecten zijn geanalyseerd op succes- en faalfactoren. Ten behoeve van de illustraties is binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van de casestudie als onderzoeksmethode, omdat het de meest geschikte methode is als het gaat om het bestuderen en analyseren van een aantal projecten. Daarnaast zijn de documentenanalyse en interviews als onderzoekstechnieken gebruikt om de benodigde onderzoeksgegevens te verzamelen.

Nadat de succes- en faalfactoren zijn geïnventariseerd en geïllustreerd zijn deze rondom een aantal thema's geclusterd. Deze thema's zijn aan de hand van literatuur en onderzoeksrapporten verder uitgewerkt tot een aantal condities en aandachtspunten die de slagvaardigheid van bewonersparticipatie kunnen vergroten.

De zesde stap betrof de rapportage van de uitkomsten van het onderzoek. Het doen van een analyse is immers geen doel op zich. Het gaat er uiteindelijk om dat de aldus gegenereerde informatie wordt benut en zo de een beeld te verkrijgen van de condities en aandachtspunten die de slagvaardigheid van bewonersparticipatie kunnen vergroten. In deze fase zijn de conclusies getrokken en aanbevelingen gegaan met betrekking tot de vraagstelling en bijbehorende onderzoeksvragen. Het doel van de zesde stap is om ervoor te zorgen dat de uitkomsten van het onderzoek in de praktijk kunnen worden toegepast.

***

Bijlage 3 | Geraadpleegde bronnen voor de inventarisaties binnen dit onderzoek

In de bijlage wordt een overzicht gegeven van de geraadpleegde bronnen bij de inventarisaties van de voor- en nadelen en de succes- en faalfactoren van bewonersparticipatie.

Voor de inventarisatie van de voor- en nadelen van bewonersparticipatie zijn de volgende bronnen gebruikt:

- B.1** Bouwens, C. en Hatzmann, N. (2005) *Open planproces in de stedelijke vernieuwing*, Rotterdam: SEV Realisatie
- B.2** Galesloot, H. (2000) *Vraag het ze persoonlijk: inspiratiebronnen voor veelkleurige bewonersparticipatie*, Aedes/ Instituut voor Publiek en Politiek
- B.3** Gemeente Den Haag (2004) *Notitie bewonersparticipatie en deconcentratie*
- B.4** Graaf, P., van der e.a. (2005) *Onze Buurt aan Zet onder het vergrootglas, Tussenevaluatie en instrument eindevaluatie*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Verwey Jonker Instituut, Den Haag
- B.5** Hofman, J. (2003) *De autocipatieladder en de achterkant van de participatieladder*, KEI-centrum stedelijke vernieuwing
- B.6** Iedema, R. en Pröpper, I. (2004) *Werkboek Interactieve Planvorming*, Partners + Pröpper, Vught
- B.7** Kleinhans, R. J. (2005) *Sociale implicaties van herstructurering en herhuisvesting*, Delft University Press
- B.8** Marissing, E., van (2005) *Onderzoek uitgelicht: Stedelijk Beleid en Sociale Cohesie*, Habiforum Nieuwsflits 56
- B.9** Marissing, E., van (2005) *Stedelijk beleid en bewonersparticipatie. De aloude inspraak voldoet niet meer*, Aedes Magazine 9/10, pp.64-67
- B.10** Ministerie van BZK (2003) *Burgerparticipatie: inspiratiebron voor de Europese Unie? Verslag van een onderzoek naar burgerparticipatie in Nederland, ter gelegenheid van het Europese seminar over 'Multilevel Governance & Democratic Legitimacy*, Den Haag
- B.11** Ministerie van VROM (2003) *Participatie als troefkaart voor kwaliteit: experimenten met interactief planproces*, Den Haag
- B.12** Omel, B. (2005) *Participatie met effect, Factoren voor een goede praktijk, Quicksan naar participatie bij zeven woningcorporaties*, Steunpunt Wonen, Rotterdam
- B.13** Roo, G. de (2001) *Planning per se, planning per saldo; over conflicten, complexiteit en besluitvorming in de milieuplanning*, Sdu Uitgevers, Den Haag
- B.14** Roo, G. de en Voogd, H. (2004) *Methodologie van de planning, Over processen ter beïnvloeding van de fysieke leefomgeving*, Uitgeverij Coutinho, Bussum
- B.15** Steunpunt Wonen (2003) *Succes- en faalfactoren in de herstructurering*, Rotterdam
- B.16** Vereniging Klimaatverbond Nederland en Syncera b.v. (2005) *Bewoners aan de bak! 18 inspirerende praktijkvoorbeelden*, gemeente Apeldoorn, gemeente Haarlemmermeer, waterschap Veluwe, gemeente Lingewaard
- B.17** Verreck, K. en Wijffels, B. (2004) *Zet een boom op in de wijk, Over bewonersparticipatie en duurzaamheid*, gemeente Den Haag
- B.18** Winsemius, P. e.a. (2005) *Buurtinitiatieven en buurtbeleid in Nederland anno 2004: analyse van een veldonderzoek van 28 casussen*, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag

Voor de inventarisatie van de succes- en faalfactoren van bewonersparticipatie zijn de volgende bronnen gebruikt:

- B.1** Boer, N.G.J. de, en Duyvendak, J.W. (2000) *Buurten in de wijk, Verslag van een onderzoek*, Van Deventer Den Haag
- B.2** Bruijn, T., de en Oomens, P. (2005) *Duurzaam, integraal, gebiedsgericht, de burger centraal, Evaluatie van de GIDO-pilots 1998-2004*
- B.3** Ekkers, P. (2002) *Van volkshuisvesting naar woonbeleid*, Sdu Uitgevers, Den Haag
- B.4** Fortuin, K. en Ouwehand, A. (2003) *Leidraad sociale wijkvisie, Project Sociaal fysieke wijkaanpak*, Ministerie van VROM, Den Haag
- B.5** Kleinhans, R. J. (2005) *Sociale implicaties van herstructurering en herhuisvesting*, Delft University Press
- B.6** Galesloot, H. (2000) *Vraag het ze persoonlijk: inspiratiebronnen voor veelkleurige bewonersparticipatie*, Aedes/ Instituut voor Publiek en Politiek, Amsterdam
- B.7** Gemeente Den Haag (2004) *Notitie bewonersparticipatie en deconcentratie*
- B.8** Graaf, P., van der e.a. (2005) *Onze Buurt aan Zet onder het vergrootglas, Tussenevaluatie en instrument eindevaluatie*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Verwey Jonker Instituut, Den Haag
- B.9** Kor, R. en Wijnen, G. (2005) *Essenties van project- en programmamanagement, Succesvol samenwerken aan unieke opgaven*, Kluwer, Deventer
- B.10** Marissing, E., van (2005) *Onderzoek uitgelicht: Stedelijk Beleid en Sociale Cohesie*, Habiforum Nieuwsflits 56
- B.11** Marissing, E. Van (2005) *Stedelijk beleid en bewonersparticipatie. De aloude inspraak voldoet niet meer*, Aedes Magazine 9/10, pp.64-67
- B.12** Marissing, E. e.a. (2005) *Onbedoelde vormen van sociale cohesie*, Rooilijn 38 (5), pp. 213-218. olijfn 38 (5), pp. 213-218
- B.13** Meere, F., de en Davelaar. M (2005) *Tot de achterdeur, leren van buurtgerichte initiatieven ter versterking van de sociale relaties*, Provincie Gelderland en Verwey Jonker Instituut
- B.14** Ministerie van BZK (2003) *Burgerparticipatie: inspiratiebron voor de Europese Unie? Verslag van een onderzoek naar burgerparticipatie in Nederland, ter gelegenheid van het Europese seminar over 'Multilevel Governance & Democratic Legitimacy*, Den Haag
- B.15** Ministerie van VROM (2003) *Participatie als troefkaart voor kwaliteit: experimenten met interactief planproces*, Den Haag
- B.16** Omel, B. (2005) *Participatie met effect, Factoren voor een goede praktijk, Quicksan naar participatie bij zeven woningcorporaties*, Steunpunt Wonen, Rotterdam
- B.17** Projectbureau Aarde-Werk (2004) *Investeren in wijkactiviteiten loont*, Provincie Zuid-Holland
- B.18** Roo, G. de (2001) *Planning per se, planning per saldo: over conflicten, complexiteit en besluitvorming in de milieuplanning*, Sdu Uitgevers, Den Haag
- B.19** Roo, G., de en Schwartz, M. (red.) (2001) *Omgevingsplanning, een innovatief proces, Over integratie, participatie, omgevingsplannend en de gebiedsgerichte aanpak*, Sdu Uitgevers, Den Haag
- B.20** Roo, G. de en Voogd, H. (2004) *Methodologie van de planning, Over processen ter beïnvloeding van de fysieke leefomgeving*, Uitgeverij Coutinho, Bussum
- B.21** Steunpunt Wonen (2003) *Succes- en faalfactoren in de herstructurering*, Rotterdam
- B.22** Vereniging Klimaatverbond Nederland en Syncera b.v. (2005) *Bewoners aan de bak! 18 inspirerende praktijkvoorbeelden*, gemeente Apeldoorn, gemeente Haarlemmermeer, waterschap Veluwe, gemeente Lingewaard

- B.23** Verreck, K. en Wijffels, B. (2004) *Zet een boom op in de wijk, Over bewonersparticipatie en duurzaamheid*, gemeente Den Haag
- B.24** Voogd, H. (2001) *Facetten van de planologie*, Kluwer, Alphen aan den Rijn
- B.25** Winsemius, P. e.a. (2005) *Buurtinitiatieven en buurtbeleid in Nederland anno 2004: analyse van een veldonderzoek van 28 casussen*, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag
- B.26** Witteveen, M. (2004) *Bewonersparticipatie bij wijkgerichte herstructurering: Optie of absolute vereiste?* Início

Bijlage 4 | Onderdelen Plan van Aanpak

De volgende onderdelen behoren in een goede Plan van Aanpak terug te komen:

- overzicht van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van betrokkenen in het project;
- de werkwijze in het project;
- de participatievorm;
- de communicatiestrategie;
- de manier(en) waarop wordt gecommuniceerd binnen de projectorganisatie;
- de manier(en) waarop wordt gecommuniceerd met doelgroepen en media;
- de wijze waarop naar eventuele aanvullende financiering wordt gezocht;
- de uitgangspunten en randvoorwaarden waaraan iedereen zich heeft gecommitteerd;
- de inhoudelijke kern en speerpunten in het project;
- de belangrijkste dilemma's of vraagpunten die naar verwachting in het proces een rol gaan spelen en;
- de werkplanning en een draaiboek.

Bijlage 5 | Overzicht succes- en faalfactoren casestudie

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van de illustraties van succes- en faalfactoren in de verschillende projecten.

a. Overzicht succesfactoren

Succesfactor	Aantal	Participatief toedestuk	Vijkbudgetten	OBZ Enschede	Zeeheldenbuurt	Hoor de Oosterparker	Buitengewone lokale democratie	Herstr. Hoogvliet	Minneapolis NRP
S.1	5	X				X		XX	X
S.2	2			XX	X	X			X
S.3	3			X		X			X
S.4	4		X			X			X
S.5	3	X			X	X		X	X
S.6	3				X	X		X	X
S.7	6	X			X	X		X	X
S.8	1					X			
S.9	5				X	X			
S.10	2				X	X			
S.11	3				X	X			
S.12	3	X			X	X			
S.13	6		X			XX		X	X
S.14	3	X				X			X
S.15	4				X	X			
S.16	2				X	X			
S.17	5	X			X	X		XX	X
S.18	4				X	X		XX	X
S.19	2				X	X			X
S.20	2		X					X	
S.21	1								
S.22	3	X			X			X	
S.23	2						XX		
S.24	2			X		X			
S.25	2			X				X	
S.26	1			X				X	

b. Overzicht faalfactoren

Faalfactor	Aantal	Participatief toedestuk	Vijkbudgetten	OBZ Enschede	Zeeheldenbuurt	Hoor de Oosterparker	Buitengewone lokale democratie	Herstr. Hoogvliet	Minneapolis NRP
F.1	1								
F.2	2				X			X	
F.3	1	X						X	
F.4	2		X			X			
F.5	2	X						X	
F.6	6		X	X	XX				XX
F.7	1	X		X					
F.8	7	X	XX	XX					X
F.9	6	X	X			X		X	X
F.10	3					X			X
F.11	7	X		XX		X		XX	
F.12	4		X	X	X			X	
F.13	4	X	X	X					
F.14	1			X					